

Parasztbecsület, Bajazzók

Hubay Jenő egyfelvonásosával, a *Cremovai hegedűs* ment a *Parasztbecsület* 1935-ben a szegedi szabadtérin, mely dátumért azért is nevezetes, mert itt járt a szerző, Mascagni, aki máskülönben jeles karmester hírében állt. Maga dirigálta operáját, együgyű szövecc is serkent lába nyomán. A hazai operajátzásnak, benne a helyinek, egyébiránt sincs restanciája a századveg megismételtnél friss, a szenvedélyeket eredetien fölkorbaesoló két alkotásával, a *Bajazzókkal* sem — mindkettő gyorsan érkezett Itáliából.

Szegeden mégis viszonylag régóta nélkülöztük. Hasonló testvéroperákat, a népszerűségnek ezen a fokán, alig ismer a zenetörténet, párosításukat a hangvétel újszerűsége is indokolja, mely máig közösen őrizte meg hatásuknak spontaneitását. Ez a hangtűzés, a verismo, amit némileg önkényesen, bár nem indokolatlanul az olasz irodalmi naturalizmusnak, illetve annak zenei megfelelőjének tartanak, voltaképpen kérszélváltó virágzást hozott az operaszínpadon; okát firtatni azért sem haszontalan, mert kulcsot kínál a darabok kivitelezéséhez. Mi tehát az a bizonyos egyszeri varázs? Maga a verismus szó inkább csak utba igazít. Kimondja *Leoncavallo* a *Bajazzók* prólogjában: „egy darab életet óhajt tární elétek, a való az, mi ílhetté”. Hanem a valóság igaz tükré, a figurák lecsupaszításával jár, a hős nem hős többé, a szó konvencionális értelmében, hanem esendő ember, akiről az esztéták azt is észrevették, hogy ábrázolásában a *természeti ember* fölé nő a társadalmi. Nézzük mindahányszor a *Parasztbecsület* vagy a *Bajazzókat*, legföljebb a szereplők zenei képességei szerint különböznek, a szerepek mindig ugyanazon arccal fordulnak felénk. Míg az előadóművészetben megszokott dolog, gyönyörködtező változatosság az ábrázolt alakok megjeleníthetőségének szabadsága, a figurák értelmezési lehetőségeinek kortólidőtől-tehetségtől függő sokfélesége, addig itt a karakterek csak egyféleképpen képzelhetők el, egyetlen lényeges tulajdonságuk szerint nyilvánulnak meg: nyers érzelmi ösztönökkel, szenvedéllyel. Voltaképpen emiatt éri szemrehányás az irodalmi forrásul szolgáló *Verga* novella stíluselméletét, a naturalizmust, és emiatt persze a zenei verismót: a népies románc, az olasz (szicíliai) folklór, mely dallambőségével és pregnáns ritmikájával parttalanul árad, tulajdonképpen minden elvárt és szakmai okuláréval követelhető zenei csínáltság, rafinéria nélkül itatja át a partitúrát. Turiddu, Santuzza, Alfio vagy amott Canio egy erkölcsi determináció, a vérbosszú súlyától szenved és cselekszik, értelmesen vagy értelmetlenül, egyikük sem mérlegel. Elborítja agyukat a vendétek, mégis úgy állnak előttünk, mint akik naivak, tiszték, bűnbán és büntelenségben. Manipulálhatatlan figurák, csak egyféle „olvasatuk” van.

Horváth Zoltán rendezése igyekszik a lenető legtöbbet kiolvasni — már amennyire a helyzete engedi. *Csikós Attila* egy templomter makkettjére szervezte a *Parasztbecsület* díszleteit, a *Bajazzókat* pedig még kisebb színpadra és környékére; *Vágvölgyi Ilona* jelmezei az indulatok sötét tónusát fantáziával színezik át. Tudom, unósuntig emlegetjük a mos-

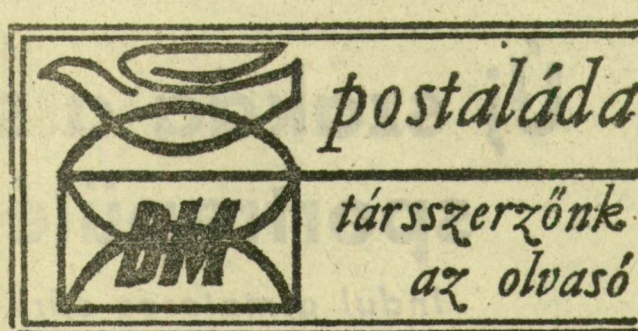
toha térvizonyokat, hogy garzonban nehéz hűsvétj körmenetet tartani, ezért ajzotabb éberséggel fürkészzük, ahogyan Horváth Zoltán a színészvezetésbe, arcok játékába, mozdulatokba sűríti ötleteit. Így celebráltja például az Intermezzo alatt Santuzzával a szerencsétlen nő saját kis gyászmiséjét, a jegyesség, a gyermekáldás fájdalmasan továbbtűnt ábrándjának nosztalgikus némajátékát. Felette szükség is támad a szereplők apróbb gesztusaira, mivel az előadások olasz nyelvűek, a nézőnek szinte egyetlen információforrás a történéseiről.

Szerencsére a zenei kivitelezés nem ütözködhetetlenül falakba. *Oberfrank Géza* viszonylag friss szegedi jelenléte, munkamódszere mindenképpen a zenekari hangzás ápoltságán érezteti hatását. Nem mintha orchesterál általában biztos pillérei garantálták az előadásoknak. Most tehát egy eredendően jó minőség további fejlesztésének lehetünk örvendentes fültanúi, hogy szinte teljesen kiszűrték az üres, szóródásos vagy tartalmatlan szólammenetek, az intonáció tisztá és magvas, a muzsikának *törletlen folyamata* van, s ez a tömör, mégis választékos hangzástest sohasem privátizál a színpaddal, noha e nyitott zenekari árokokban kucskál a kísértés. Mintha vattába vagy nemes kötözöttbe ágyazottan szólalának meg a hangszercsoportok, egy-egy motívumot gondosan indítanak, ívelnek és fejeznek be. A zenekar szimfonikus igényű közreműködése inspirálja a színpadot, ahol váratlanul szépszámú kiftűnő teljesítményt talál. *Misura Zsuzsa*, *Németh József*, *Sebastian Gonzales*, illetve *Juhász József* és *Gyimesi Kálmán* egymást müljál fölül: ennyi remekül megoldott szerep, ráadásul főszerep, egyetlen premieresten mármár luxus, persze ki bánja. *Misura Santuzzája* nagyívű, drámaian megélt, itt-ott tán küssé sok is, ahogyan hangerevél a Leonorak felé mozdítja el szólamát. *Németh József* intakt, robusztus, zeneileg gondtalan *Alfio*, csupán *Sebastian Gonzales*nek akadnak odavetett megoldásai, ám edzésben az ő Turidduja néhány igéző dallam formálásával, a szerző megálmodta délszaki temperamentum. *Varsányi Mária* Lolája kissé visszafogott, *Lenygyel Halkó* Lucija inkább színészileg segít az előadást. A *Bajazzókat* Gyimesi Kálmán esztétikus prólogja konferálja, mindjárt légkörteremtőn, hogy a hallgatóságot meglegyinti a művészet szellemkeze. Gyimesi végig kitűnő *Tonio*, a figura vérebén van, s hasonlóképpen felsőfokon szólhatunk *Juhász József* Caniójáról, a *Kacagó*, *Bajazzó!* megrendítően tolmácsolja. Toscájára emlékeztetve nincs olyan jó passzban *Bajtay-Horváth Ágota*, ám Neddájának föltétlen érenye a szerep komplex értelmezése, hogy zene és játék minden rezdülésében egymásból következnek. *Bárdi Sándor* behézlő *Arlecchino*-szerepét dalol, s szegedi évei során tán először bizonyít *Silvióként Egri László*, lehet rá számítani. Apróbb föladatait jól látja el *Rácz Imre* és *Martinek Csaba* — a kórusból, mely *Molnár László* betanításával, távolról sem optimális létszámának dacára, időnként igencsak szép dolgokat produkál.

A szegedi operajátzás új érája — *Oberfrank Géza* névjegykártyájával — biztalan indult tehát.

Nikolényi István

Oktoberben számos szegedi vállalathoz, intézménybe hívták vissza a hosszabb-rövidebb ideje nyugdíjba vonult munkatársakat — hiszen ebben a hónapban van az öregek napja is. Rendre kapjuk a beszámolókat a nyugdíjalálkozókról résztvevőitől. Ezen a héten a Hungarohotels volt munkatársai tudósítottak arról, hogy a Tisza-szálló tükörtermében hangulatos találkozóon beszélgethettek el a vállalat vezetőivel. „Nem vendégként, hanem családtagként fogadták bennünket” — írja alkalmi tudósítónk. „Egy kis hely csak akad a Délmagyarban, hogy ezt a figyelmességét megköszönjük.” Természetesen, ime a bizonyosság. Örömmel teszünk

be, a kocsit csukják össze, hogy le foglalja el a helyet az utasoktól. Adja át a helyét valaki — így a villamosvezető. Mindannyian idősök vagyunk — így az üllök. Egy idős férfi feláll, átadná a helyét, de a fiatal mama nem fogadja el, az apa karjára veszi a gyereket és így utaznak, állva a villamoson.

Két javaslat

Dr. Veress Sándor két észrevétellel, javaslattal segítette ezen a héten a rovat szerkesztőjének munkáját. „Olvasom a Délmagyarországban, hogy a Családi és Társadalmi Eseményeket Rendező Iroda értesíti mindazokat, akik 1974 és 1978 között készítették fényképet esküvőjükről, fotóik negatívjait nyersanyagáron megvásárolhatják. Mi lehet itt a logika? Miért nem lehet az esküvői képek negatívjait azonnal megvásárolni? Aki 1974-ben esküdött, az azóta talán el is vált, inyen sem kell neki az esküvői kép negatívja! Talán még 1974-ben megvásárolta volna...”

Levéliírónk másik észrevétele villamoson születt. „Allok az egyik szegedi villamosban, körülöttem idős nők, férfiak ülnek, többen állnak, mert a szegedi villamosokból egyre jobban fognak az üllőhelyek. Felszáll elől egy fiatal házaspár úgy, hogy a gyereket kocsistul teszik fel. Ez szabálytalan. Szól is a vezető, hogy a gyereket vegyék kéz-

be, a kocsit csukják össze, hogy le foglalja el a helyet az utasoktól. Adja át a helyét valaki — így a villamosvezető. Mindannyian idősök vagyunk — így az üllök. Egy idős férfi feláll, átadná a helyét, de a fiatal mama nem fogadja el, az apa karjára veszi a gyereket és így utaznak, állva a villamoson.

Atadja-e egy nyolcvanéves néni, bácsi a helyét egy fiatal mamának, akinek a karján gyerek van? Ha ez a jelenet a hátsó peronon játszódik le, nem történik semmi, a gyerek kocsistul utazik a villamoson. Miért ne lehetne feloldani ezt a tilalmat úgy, hogy a villamosok egy meghatározott helyén hivatalosan is lehetne gyerekkocsival utazni? A gyerek is benne maradhatna... Így a fiatal szülők állhatnának, karjukon nem kellene a gyereket tartani, a helyátadás sem lenne kényszerítő. Egyébként is karonülő gyerekek villamoson utazni még őrve sem mindig kényelmes.”

Felnőtt lettem

Gera Évának a felnőtté válás küszöbén írt sorait kommentár nélkül adjuk közre. *Hiszen mit szóljon az ember a „görbe tükör” mutaita képhéz?*

„Eveim száma és tanulmányaim befejezése azt bizonyítja, hogy felnőtt lettem. Pályaválasztásra kell gondolni — kellett már régebben is —, mit csináljak, mi legyenek?”

Nagyon szeretem a gyerekeket — tanítani szeretnék. Val, csak azt ne! Megőrülsvéljük, ráadásul keveset fizetnek — innen is, onnan is hallom ugyanezt. Az újságírói munka biztosan érdekes. Válasz: a témák az utcán hevernek? Frászt! Loholni kell utánuk, és nem biztos, hogy érdekesek. A pénz meg, amit ezért ad-

nak!... Irodakukae se legyel, mert diplomások is erre a rabszolgasorsra kérészerülnek, hát akkor neked mi jutna? Új ötlet: megtanulok gépélni. Ugyan, mi a jó abban? Görnyedni órákig az írógép fölött, no meg amikor a titkárnőről hall az ember!...

Érdekes, hogy mindenkinek a saját munkája a legnehezebb, és pont őt nem fizetik meg. Azon kívül, hogy mit ne, tanácsot adni nem tudtak jóakaróim. Lehet, hogy nem az lesz a foglalkozásom, amit a legjobban szerettem volna, és biztos, hogy a kapott fizetésnél többet is el tudnék majd költeni. Ha azonban csak erre gondolnék, sohasem találám meg a munka örömét.”

Észrevételek, üzenetek

A nemzetközi segélyezési, ruhagyűjtési akciók mintájára a hazai rászorultak érdekében is lehetne szervezni gyűjtési kampányt — ajánlja egyik levéliírónk. A gondolat nyilván felvetődött már másokban is, hiszen az ötlet megvalósulását láthatjuk szinte mindennap, és nem is csak a vékony pénztárcájuk körében. Alig használt gyermekruhák cserélnek gazdát, megunt ruhadarabok lennek új tulajdonosra. Igaz, csak részben intézményesített keretek között.

J. I-né azt teszi szóvá, hogy a *Francia utca sarkán levő élelmiszerbolt árukinálata* — a zöldségeké, a felvágottaké — általában szegényes, az üzlethelyiség elhanyagolt benyomást kelt. S mivel a régi és az új Rókuson lakóknak ez a bolt szinte az egyedüli bevásárlóhelyük, valamivel jobb kínálattal a forgalom is növelhető lenne. Levéliírónk azt is panasolja, hogy azon a környéken sehol sem árulnak újságot. Hogy elkéne

pedig egy nagyobb ABC, ahol esetleg lapokat is kínálhatnának!

„A Délmagyarországban nagy örömmel fedeztem fel a *Nyelvtanulás — filmekből* című cikket. Örömmel azonban nem sokáig tartott, mivel mi éppen nem angolt, vagy orosz nyelvet tanulunk, hanem németet. Erre is szükség van, és hasznos volna, ha minél több ember beszélné ezt a nyelvet is, különösen a nyári nagy verdeglátások alkalmával. Kérném a tanulóársaim nevében is, akik a Tömörkény gimnáziumban tartott TIT-tanfolyamokra járunk, ha lehet, nem szinkronizált német filmeket is vetítsenek az MTESEZ Csongrád megyei szervezeteinek filmklubjában” — írja *Szűcs Miklós* né az Olajos utca 1/C-ből.

A *Szamos utca 5/B-ből* *Zs. F-né* azt írja: Ötödik hónapja áll a liftjűk alkatrészhány miatt. „Ennyi idő alatt már egy új felvonót is beszerelhetek volna!” *Ilyen gazdagok vagyunk?* — kérdi *Klárafalvi Aladár*.

amikor azt teszi szóvá, hogy a Felső Kikötő soron a ki-sajátítás óta üresen áll egy volt magánház. Állapota egyre romlik. „Ha az új gazdasági körülmények nem teszik lehetővé a kisajátítás utáni elképzelések megvalósítását, legalább adják

Lelkiismeret-ébresztő

Egyik Tanács utcában lakó levéliíróknak kosarából kiemelték a pénztárcáját. Másfél év éjszakai vakoskodásainak ára volt benne. Egy nyugdíjba készülő ember vigasza, hogy avval a pénzzel talán majd könyveket fog vásárolni. Az elkeseredést hadd szemléltessük a levélbeli idézettel: „Akinek kellett a pénzünk, keljen

oda egy otthontalan fiatalnak, akinek megérré még, hogy rendbe hozza a házat”. *N. István*ának az *Arviz* utcába üzenjük, hogy mint bizonyára tudja, a vásárlás helyszínén, a pénztári fizetőkör kellett volna reklamálnia. Utólag, sajnos, bizonyíthatatlan, hogy kevesebb pénzt kapott vissza.

K. A. G. is egy üzletben szerzett élményt oszt meg olvasóinkkal, de ez kellemes hír: öröm bevásárolni a *Rózsa Ferenc sugárút és a Radnóti utca sarki élelmiszerboltban*. Levéliírónk, aki csak két éve él Szegeden, egyébként is azt tapasztalja, hogy ebben a városban udvariasabbak, megértőbbek az emberek. Csak nehogy idővel megváltozzon a véleménye levéliíróknak!...

az életformánk is. Dolgozunk, és a megérdemelt jutalmat más vegye fel! Nyugdíj előtt kapjon egy nagyobb összeget, és amikor azon gondolkodik, hogy hova is tegye, akkor lopják el!” *Az ellopott pénztárcában a vesztes fél címe, neve is benne volt. Talán még megmozdul a tolvaj lelkiismerete.*

Buszok és trolik

Jó hírrel szolgálhatunk mindazoknak a levéliíróknak, akik korábban a 17-es autóbusszjárat leállítását nehezményezték. A Volán illetékeseitől kapott előzetes tájékoztatás alapján november 1-től a *tarjáni viztorony és az újszegedi viztorony* között ismét jár majd a 17-es. A vonal nem új: a 71/Y-os járat útvonalát hosszabbítják meg Tarjánig. Részletesebb információval is szolgálunk persze még lapunkban, csak már szeretnénk volna elejét venni az újabb panaszoknak. Gondoljuk, Vágfalvi Zol-

tánt, Csücs András, Radosai Jánost, s többi levéliírókat a hír megnyugtatja.

Tiszavölgyi Béla, *B. László* és *Szabó Mihály* az átszervezett troliközlekedéssel kapcsolatos véleményét juttatta el szerkesztőségünkbe. Tekintettel arra, hogy az új rend felmérésére, az utasvélemények gyűjtésére az SZKV vezetői eddig is nagy gondot fordítottak, a leveleket eljuttattuk a vállalat igazgatójához. Az első hetek tapasztalatait megfogalmazó észrevételekre majd ő válaszol.

Több tisztelet!

„Az új, makkosházi városrészen volt hivatalos dolgom. Héthónapos terhes vagyok, és elég rosszul éreztem magam, nagyon gyorsan szerettem volna hát az éppen aznap átadott új trolivégállomáshoz jutni. Ezt csak úgy tudtam volna megvalósítani, hogy a Hont Ferenc utca egyik házában alul átmenyek, akkor nem kellett volna megkerülnöm az egész házat. Ott viszont szemben találtam magam egy erélyes házmeisterrel, akinek hiába mondtam bármít, elkergetett, én meg nagyon elkeseredtem, és azt hiszem, el is sírtam magam. Sajnos, az emberekből olykor hiányzik a humánus és az embertársi tisztelet. Ennek az esetnek számomra az a tanulsága, hogy nem szeretnék abban a házban lakni.” Az eset híhetőnek tűnik, mégis kihúztuk idézetünkéből a ház pontos

címét. Az esetnek ugyanis van egy szépségihája: a *levéliíró nevetelenségbe burkolódott*. A házfelügyelőt megszegyeniténé, de maga nem vállalja föl az ügyet... Kedves levéliírók, ha több tiszteletet vár el embertársaitól, tiszteljen meg bennünket is legközelebb nevének, címének közlésével!

S. Jánosné azt nehezményezi, hogy a *Jakab Lajos* utca 16. számú ház lakóit az épület gazdája és felújítatója kiköltözteti, pedig tisztelet és nyugalom érdekében, többnyire idős emberekről van szó. A költözködés miatti aggályait megértjük, de hát a dolgon fordítani is lehetne: talán épp azzal tisztelek a lakókat, hogy rendezettebb lakáskörülményekhez kívánják őket juttatni...

Összeállította: Pálffy Katalin

A fehér bot napja

Minden év október 15-én magyar nótákat, csárdásokat, betvárdalokat, kerinóktóberben van az öregek napja is. Ebből az alkalomból kettős ünneplésre, illetve megemlékezésre gyűltek össze a vakok otthonának kultúrtérjében október 13-án délelőtt az intézeti dolgozók, az intézet volt dolgozói, nyugdíjasai, valamint a meghívott vendégek, köztük az intézetet patronáló gabonakutató szocialista brigád-jainak képviselői.

Az ünnepséget *Vaszkó Gyuláné* kultúrvezető megnyitotta és *Lázár Sándorné* ünnepi beszéde után a *Juhász Gyula* művelődési központ nyugdíjas házána-kiterárai — *Bene Antal* és *Bene Antalné* — tettek színesebbé. Régi közismert

magyar nótákat, csárdásokat, betvárdalokat, kerinóktóberben van az öregek napja is. Ebből az alkalomból kettős ünneplésre, illetve megemlékezésre gyűltek össze a vakok otthonának kultúrtérjében október 13-án délelőtt az intézeti dolgozók, az intézet volt dolgozói, nyugdíjasai, valamint a meghívott vendégek, köztük az intézetet patronáló gabonakutató szocialista brigád-jainak képviselői.

Barna Mihály